

ΤΟ ΝΟΤΙΟ ΣΕΛΑΣ

Οι σπόροι της γνώσης και τα

Η «Περιοδεία Βρώσιμων Δασών» είναι ένα εγχείρημα ενότητας και αλληλεγγύης που πραγματοποιεί ο μη κερδοσκοπικός οργανισμός «Νότιο Σέλας» με στόχο να ενδυναμώσει αγροδιατροφικά εγχειρήματα και κοινότητες της βόρειας Ελλάδας. Με όχημα την αγροδασοπονία, την ηθική προσέγγιση της φύσης και τη φροντίδα για τον άνθρωπο, προσφέρει τον σχεδιασμό και διαδίδει τις γνώσεις που οδηγούν στην αναγέννηση των οικοσυστημάτων και την παραγωγή υγιεινής τροφής, ανοίγοντας ένα καινούργιο μονοπάτι για τις βιώσιμες κοινωνίες του μέλλοντος.

ΑΝΟΙΞΗ
2020THE
NORTH
TOUR

Της Βάσης Παναγοπούλου

Μια και σήμερα είναι η μέρα που γιορτάζεται παγκόσμια η Ωρα της Γης και όλοι όσοι συμμετέχουν στις 8.30 μ.μ. ακριβώς θα σβήσουν τα φώτα στο σπίτι, στη δουλειά, όπου κι αν βρίσκονται, για να στείλουν ακόμη μια φορά ένα μήνυμα για την προστασία της φύσης, η παρουσίαση του εγχειρήματος «Περιοδεία Βρώσιμων Δασών», που αφορά φυτεύσεις καρποφόρων δέντρων κυρίως αλλά και καρποφόρων θάμνων σε όλα τα συμμετέχοντα αγροκτήματα και κοινότητες της βόρειας Ελλάδας από τον μη κερδοσκοπικό οργανισμό «Το Νότιο Σέλας - The Southern Lights», είναι μια αχτίδα ελπίδας μέσα στη δύσκολη περίοδο που βιώνουμε.

Δημιουργός και διοργανώτρια του εγχειρήματος είναι η Σάιλα Ντάρμος, η πρώτη βιοκαλλιεργήτρια που ασκεί αγροδασοπονία στο κτήμα της στη Σκάλα Λακωνίας, στον κύριο όγκο του οποίου φιλοξενούνται εσπεριδοειδή και ελαιόδεντρα.

Πά να τα πάρουμε όμως ένα ένα προκειμένου να καταλάβουμε περί τίνος πρόκειται.

Ο οργανισμός «Το Νότιο Σέλας» έχει στόχο την «αναγέννηση» ή την επανεκκίνηση θα μπορούσαμε να πούμε των οικοσυστημάτων και μαζί των ανθρώπινων κοινωνιών, με σκοπό τη δημιουργία ενός καλύτερου μέλλοντος που θα βασίζεται στην αρμονική συμβίωση των ανθρώπων με το περιβάλλον αλλά και μεταξύ τους. Τώρα το τι αφορά η Περιοδεία Βρώσιμων Δασών «The North Tour» και τι είναι τα βρώσιμα δάση θα μας το εξηγήσει η Σάιλα Ντάρμος.

«Όταν κάναμε ομιλίες για τα βρώσιμα δάση (foodforest) και την αγροδασοπονία (agroforestry) στο Vegan Festival, κάναμε και μια ανοιχτή προσφορά σε όσους μας παρακολούθησαν ότι αν κάποιος ήθελε να κάνει εφαρμογή του foodforest στο κτήμα του ή στην οργάνωσή του, θα μπορούσαμε να επισκεφθούμε τον χώρο του και να τον βοηθήσουμε στο ξεκίνημά του, προσφέροντάς του τον σχεδιασμό και τη θεωρία της εφαρμογής των φυτεύσεων που θα έπρεπε να γίνουν.

Από τότε όλο και περισσότεροι μας προσέγγιζαν για να τους βοηθήσουμε να φυτέψουν ένα βρώσιμο δάσος, γιατί τους άρεσε η ιδέα. Τα πιο πολλά εγχειρήματα που μας πλησίασαν βρισκόνταν στη βόρεια Ελλάδα. Έτσι συνειδητοποιήσαμε ότι προς τα βόρεια δεν ήμασταν πολύ καλά συνδεδεμένοι με άλλα πρό-



«Υπάρχει ένα μπέρδεμα με την ορολογία της αγροδασοπονίας. Εμείς όταν μιλάμε για αγροδασοπονία εννοούμε αυτό που έχουμε κάνει και στο κτήμα μας, που είναι όλο εντατικά φυτεμένο με οπωροφόρα δέντρα, φυτεμένα σε διάφορα επίπεδα και εναλλάξ μεταξύ τους» καταθέτει η Σάιλα Ντάρμος

τζεκτ κι έτσι ξεκίνησε η σκέψη για αυτό το ταξίδι στον Βορρά προκειμένου να φυτέψουμε «βρώσιμα δάση». Οπότε και γεννήθηκε το εγχείρημα «The North Tour», που υπό κανονικές συνθήκες θα ξεκινούσε από τη Λήμνο. Λόγω της πανδημίας όμως, θα συνεργαστούμε πλέον διαδικτυακά και έτσι οι φυτεύσεις θα γίνουν κανονικά σε όλα τα κτήματα, χωρίς την παρουσία μας, γιατί τώρα είναι ο καλύτερος καιρός για τις φυτεύσεις. Αν το αναβάλουμε για το καλοκαίρι που θα ηρεμήσει η κατάσταση, δεν θα είναι τόσο ευνοϊκές οι συνθήκες».

Τι εννοούμε όταν μιλάμε για βρώσιμα δάση;

Τα βρώσιμα δάση μιμούνται τα φυσικά δάση αλλά αποτελούνται πρωταρχικά από δέντρα και φυτά που παρέχουν τροφή. Η μίμηση του δάσους (τρόπος δόμησης και λειτουργίας του οικοσυστήματος) έχει το πλεονέκτημα ότι δημιουργεί ένα αυτόνομο σύστημα που δεν εξαρτάται από εξωτερικές εισροές (ποτάσματα, λιπάσματα). Σε ένα δάσος δεν πας ποτέ να ποτίσεις, ούτε ρίχνεις λίπασμα. Οπως γίνεται στο δάσος με τα κλαράκια και τα φύλλα που πέφτουν, καλύπτουν κι εμπλουτίζουν καθώς αποσυντίθενται το έδαφος, το ίδιο κάνουμε κι εμείς στα βρώσιμα δάση. Δημιουργούμε ένα

καλό έδαφος που τρέφει και προσφέρει ό,τι χρειάζονται τα φυτά και παρέχει οικοτόπους, συμβάλλοντας έτσι στη βιοποικιλότητα φυτών, εντόμων και μικρών ζώων, μεταξύ πολλών ακόμη υπηρεσιών.

Πολλές φορές πηγαίνουμε σε μέρι που είναι λες και είσαι σε έρημο. Το έδαφος είναι νεκρό, δεν υπάρχει topsoil (τα πρώτα 30-50 εκατοστά του εδάφους), δεν υπάρχει οργανική ύλη μέσα στο χώμα. Εκεί, για να πιάσουν τα δέντρα, μπορεί να χρειαστεί στην αρχή πότισμα γιατί μπορεί να μην έχουν να βάλουν ούτε εδαφοκάλυψη.

Το να είναι απολύτως ανεξάρτητο ένα βρώσιμο δάσος είναι ένας μακροπρόθεσμος στόχος αλλά μπορεί να γίνει και πάρα πολύ γρήγορα, ανάλογα με τις συνθήκες, το κλίμα, την κατάσταση του εδάφους, αλλά και από το τι μας επιτρέπουν να προσθέσουμε. Οπως αν μας επιτρέψουν να προσθέσουμε κορμούς δέντρων και κλαριά στο έδαφος, που π.χ. τα σχολεία, Δημοτικά και Νηπιαγωγεία που έχουν έρθει σε επαφή μαζί μας, δεν μας το επιτρέπουν, για να μη χτυπήσουν τα παιδιά. Στη Γαλλία

δάσος με τα κλαράκια και τα φύλλα που πέφτουν, καλύπτουν κι εμπλουτίζουν καθώς αποσυντίθενται το έδαφος, το ίδιο κάνουμε κι εμείς στα βρώσιμα δάση. Δημιουργούμε ένα

Εσείς έχετε ήδη μετατρέψει το κτήμα σας σε βρώσιμο δάσος. Τι φυτά έχετε;

Συνδυάζουμε οπωροφόρα δέντρα που ανήκουν σε διάφορα επίπεδα του δάσους, δηλαδή οπωροφόρα που θέλουν πιο πολύ ίσκιο και που είναι λες και είσαι σε έρημο. Το έδαφος είναι νεκρό, δεν υπάρχει topsoil (τα πρώτα 30-50 εκατοστά του εδάφους), δεν υπάρχει οργανική ύλη μέσα στο χώμα. Εκεί, για να πιάσουν τα δέντρα, μπορεί να χρειαστεί στην αρχή πότισμα γιατί μπορεί να μην έχουν να βάλουν ούτε εδαφοκάλυψη.

Εχουμε πάνω από 80 είδη φρουτόδέντρων, πορτοκαλιές, μηλιές, δαμασκηνιές, αχλαδιές, βερικοκιές, λωτούς, κερασιές, ροδιές, γυκιές, πάρα πολλά. Εχουμε φυτέψει ακόμη πάρα πολλούς φρουτοθάμνους, όπως καρίσσα, διάφορα είδη μούρων (gooseberries, γκότζι μπέρι κ.ά.), βάλαμε passion fruit, φράουλες, dragon fruit, ροζ μπτανιές.

Προσπαθώ τώρα να κάνω καταγραφή των ειδών που έχουμε στο κτήμα και μέχρι στιγμής έχω φτάσει στα εκατόν έντεκα είδη, χωρίς όμως τι έκαναν; Δημιούργησαν το πρόγραμμα sensory exploration για τα παιδιά, δίνοντάς τους τη δυνατότητα να ανακαλύπτουν χρησιμοποιώντας τις αισθήσεις τους.

Βρώσιμα δάση

σχολείο που θα ασχολείται με θέματα βιωσιμότητας, όπως κάνουμε κι εμείς στο κτήμα μας.

Θέλαμε να «πάμε» τη γνώση για τα βρώσιμα δάση και σε κάποια άλλα μέρη, όπως το Fix In Art, που είναι καλλιτεχνικό στέκι στη Θεσσαλονίκη και στεγάζεται στο παλιό εργοστάσιο της FIX στο λιμάνι. Είναι αρκετά καλά οργανωμένοι και «τρέχουν» το πανευρωπαϊκό πρόγραμμα Green Week (Ευρωπαϊκή Πράσινη Εβδομάδα). Κι εκεί, παρ' όλα τα εμπόδια, θα κάνουμε σύντομο τον σχεδιασμό και θα γίνει η φύτευση που είχαμε προγραμματίσει. Μαζί μας σε κάποιες από τις φυτεύσεις θα ερχόταν και μια ομάδα νέων ανθρώπων, οι Nomad Trees.

Όχι, δεν υπάρχει συγκεκριμένος αριθμός δέντρων που φυτεύονται. Ανάλογα με τις δυνάμεις του κάθε πρότζεκτ. Μπορεί να είναι μόνο είκοσι δέντρα ή και τριακόσια. Στη Λήμνο, τα παιδιά ήδη φύτεψαν τα 130 δέντρα από τα 300 που παραγγείλαμε. Σε κάθε κτήμα ο σχεδιασμός είναι διαφορετικός, όπως και τα φυτά που επιλέγονται. Ανάλογα με τον τόπο, το κλίμα, το έδαφος, τις ανάγκες των ομάδων. Για παράδειγμα στο Hives project υπάρχει ήδη ένας ελαιώνας που θα μετατραπεί σε βρώσιμο δάσος. Ενώ στη Λήμνο δεν υπάρχει τίποτα και το έδαφος είναι σε χάλια κατάσταση γιατί το νησί πάσχει από την υπερβόσκηση και τους αερήδες.

γκουάβα, σαπότε, κάποια φυτά πιο τροπικά.

Ο σκοπός του εγχειρήματος «Περιοδεία Βρώσιμων Δασών» ποιος είναι;

Βασικά θέλαμε να υποστηρίξουμε νέα πρότζεκτ ή πρότζεκτ που δεν είχαν τη γνώση για τη δημιουργία βρώσιμων δασών ή δεν είχαν την ευκαιρία να παρακολουθήσουν κάποια σεμινάρια.

Με αφορμή την περιοδεία γνωρίσαμε εγχειρήματα όπως αυτό του Hives project στη Χαλκιδική ή την οικοκοινότητα «Αφθονία», που ξεκίνησαν πέρυσι την άνοιξη στη Λήμνο και προσπαθούν να φτιάξουν ένα



νούμε σε άλλα εγχειρήματα. Οπότε θα δώσουμε εμείς στην «Αφθονία» αυτά τα φυτά.

Θα πηγαίνατε και σε ένα κτήμα στην Κόρινθο;

Ναι, στον ελεύθερο αγροδιατροφικό συνεργατισμό «Γερανία», που τον έχει ένας πάρα πολύ καλός άνθρωπος, ο Γιώργος Φούφας, όπου κάνει φυσική καλλιέργεια (μέθοδος Φουκουόκα) πάρα πολλά χρόνια τώρα και παρέχει δωρεάν μαθήματα σε νέους ανθρώπους που βρίσκονται σε μεταβατικό στάδιο καλλιέργειας. Στον χώρο του λειτουργεί και σχολή παραδοσιακών κινεζικών τεχνών.

Σε ένα άλλο μέρος που θέλαμε να πάμε είναι το WE, πάλι στη Θεσσαλονίκη, που είναι χώρος για εφήβους - υπάρχει και χώρος για σκέιτ μπορντ και πατίνια. Εκεί οι φυτεύσεις θα είναι πολύ μικρής κλίμακας γιατί θα γίνουν σε μικρά παρτέρια, αλλά και πάλι θα δημιουργηθεί μια εικόνα δάσους. Θα βάλουμε θάμνους, κάποια πιο ψηλά δέντρα, κάποια αναρριχώμενα και οι φυτεύσεις θα συνοδεύονται από ταμπελάκια όπου θα εξηγήσουμε πώς λειτουργεί ένα δάσος και γιατί είναι σημαντικό να μιμούμαστε ένα δάσος όταν καλλιεργούμε.

Εκεί, μου άρεσε πολύ η ιδέα ότι νέοι άνθρωποι θα φύτευαν μαζί μας και ότι κάθε φορά που θα πηγαίνουν για να αθληθούν ή να διασκεδάσουν στον χώρο τους θα βλέπουν τα λουλούδια, τα έντομα, τη βιοποικιλότητα. Αυτές οι εικόνες υποσυνείδητα επηρεάζουν τα νέα παιδιά. Και αυτό ήταν που μου άρεσε πάρα πολύ.

Θελήσαμε δηλαδή να επικοινωνήσουμε το εγχείρημά μας και σε μέρι που δεν έχουν προσανατολισμό τόσο πολύ στην καλλιέργεια αλλά που είναι ανοιχτοί στην προσφορά μας κι ενδιαφέρονται για εναλλακτικές μεθόδους ζωής έτσι ώστε να μεγαλώσουμε λίγο το κοινό μας και την επαφή μας με νέα παιδιά.

Η πανδημία επομένως δεν θα βάλει φρένο στις φυτεύσεις;

Αφού τους πείσαμε για τα βρώσιμα δάση και μήτχαν στη διαδικασία του σχεδιασμού και το έχουν βάλει στο πρόγραμμα, δεν υπάρχει περίπτωση να μη γίνουν. Αφήσαμε για αργότερα μονάχα τις φυτεύσεις που θα γίνονταν στη δομή προσφύγων A Drop in the Ocean, στην Καβάλα, όπου το «τρέχουν» Νορβηγόι, και μόνο στα σχολεία και στα Νηπιαγωγεία που είχαν ανταποκριθεί στην προσφορά μας δεν θα προχωρήσουμε, για λόγους καθαρά διαδραστικούς. Αλλά παραμένει ένας από τους κεντρικούς στόχους μας να πάμε τα βρώσιμα δάση και στα σχολεία, όπου κι αν μας προσκαλέσουν. Η προσφορά μας συνεχίζει να ισχύει για όλη την Ελλάδα και απευθύνεται



σε όλους όσοι ενδιαφέρονται.

Τι έχεις αποκομίσει από τη μέχρι τώρα δράση σας;

Αυτό που θα μπορούσα να πω για το εγχείρημά μας είναι ότι από τη στιγμή που δίνεις μια τόσο ανοιχτή προσφορά χωρίς να περιμένεις κάποιο αντάλλαγμα, αυτό αγγίζει πολλούς ανθρώπους. Μόνο και μόνο αυτή η πράξη αλλάζει κάτι μέσα τους κι αλλάζει κάτι στη σχέση μας, δίνει ένα σήμα ότι δεν χρειάζεται ό,τι κάνεις να το κάνεις για να πάρεις κάτι πίσω. Και μετά συμπεριφέρεται και ο άλλος έτσι, οπότε σιγά σιγά δημιουργείς μια κουλτούρα όπου πιο πολλή σημασία έχει το τι δίνεις και όχι τι παίρνεις.

Επομένως αυτό που σας συνδέει με όλους όσοι έρχεστε σε συνεργασία είναι η ηθική προσέγγιση της φύσης.

Ακριβώς, ναι. Και με τη φύση αλλά και με τους ανθρώπους. Είναι αυτό που λείπει της περμακουλτούρα, οι τρεις ηθικές αρχές της. Φροντίδα για τη γη, φροντίδα για τον άνθρωπο, δίκαιη μοιρασιά (δηλαδή, όρια στην κατανάλωση, αναδιανομή του πλεονάματος). Ερχόμαστε σε επαφή με ανθρώπους που μοιράζονται τις ίδιες ηθικές αρχές κι ως μην ξέρουν κάτι για την περμακουλτούρα. Το βλέπεις στον τρόπο που σκέπτονται και δρουν.

Οπότε ο τελικός στόχος της περιοδείας «The North Tour» ποιος είναι;

Να ενδυναμώσουμε μικρά εγχειρήματα, να ενώσουμε τις δυνάμεις μας, να συνενώσουμε ανθρώπους και εγχειρήματα από όλη την Ελλάδα και το εξωτερικό, να δικτυωθούμε με τον κόσμο που έχει όρεξη και διάθεση να κάνει κάτι, να κάνει καλές πράξεις, να μεταδώσουμε τη γνώση για τα βρώσιμα δάση και να τα κάνουμε πράξη.

i

<http://thesouthernights.org/>

«Η χορηγία της περιοδείας The North Tour δίνει τη μεγάλη ευκαιρία να συνδεθεί το αναγεννητικό κίνημα με επιχειρήσεις, οργανισμούς και εταιρείες, που δεσμεύονται να φέρουν κοινωνική και περιβαλλοντική αλλαγή στον κόσμο, που επανεφευρίσκουν τον τρόπο με τον οποίο γίνονται οι επιχειρήσεις, τα προϊόντα των οποίων σέβονται τον πλανήτη και όλα τα όντα πάνω του. Αν θέλετε να χρησιμοποιήσετε τη περιοδεία μας, θα χαρούμε να συνεργαστούμε μαζί σας».



Παραμένει κεντρικός στόχος μας να πάμε τα βρώσιμα δάση στα σχολεία, όπου κι αν μας προσκαλέσουν. Η προσφορά μας ισχύει και για όλους όσοι ενδιαφέρονται